

Výroční / průběžná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2019 – zakázka č. 2126

Název projektu:

Dopad tvořivé dramatiky na rozvoj tvořivosti dětí v mateřských školách

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel

PaedDr. Vladimíra Hornáčková, Ph.D.

Ústav primární a preprimární edukace, PdF UHK

Studenti navazujícího magisterského studia na PdF UHK: 1. ročníku oboru Pedagogika předškolního věku v 1. roce SV:

Lucie Fronková, ID: P18P0802

Eliška Kelblová, ID: P18P0896

Zuzana Nozarová, ID: P18K0400

Nela Bílková, ID: P18P0792

Celková částka přidělené dotace: 99 433,- Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu

Projekt specifického výzkumu byl zaměřený na dopad tvořivé dramatiky na úroveň rozvoje tvořivosti u dětí ve vybraných mateřských školách prostřednictvím případových studií. V minulosti bylo dané téma výzkumného šetření zpracováváno se zaměřením na děti a učitele celoplošně. Završením zkoumané problematiky jsou případové studie vybraných mateřských škol, ve kterých se využívaly výzkumné nástroje jako je pozorování, rozhovor, standardizovaný test tvořivého myšlení a statistické zpracování dat. Prostřednictvím případových studií se získal hlubší vhled na předškolní vzdělávání, ve kterém se uplatňuje nebo neuplatňuje tvořivá dramatika v edukaci. Výzkumné šetření prostřednictvím případových studií vybraných mateřských škol přináší, jak výsledky Torranceho testu tvořivého myšlení a jeho komparaci mezi případovými studii v měřitelných ukazatelích jako je fluence, flexibilita, originalita a elaborace, tak náhledy do dalších uplatněných výzkumných metod (rozhovory, tabulky metod).

Závěrem 1. roku zkoumání výzkum poukázal na poměrně velké rozdíly ve výsledcích a uvádí společné znaky či principy, které vedou k efektivnějšímu rozvoji tvořivého myšlení u dětí.

Specifický výzkum navazoval na již realizovaný projekt v roce 2018, ve kterém se zjišťovala tvořivost učitelů v mateřských školách, kteří výrazně a systematicky aplikují tvořivou dramatiku v edukaci.

V letošním SV 2019 nás zajímalo poznání a hlubší proniknutí do předškolního vzdělávání v mateřských školách, kde se využívají metody a techniky tvořivé dramatiky a prostřednictvím případových studií zjistit rozvoj tvořivosti u dětí předškolního věku a jejich pedagogů a výsledky vzájemně komparovat.

Výzkumný cíl:

Cílem výzkumu je pomocí případových studií zjistit, popsat a komparovat úroveň rozvoje tvořivého myšlení u dětí ve vybraných mateřských školách a analyzovat vliv využívání tvořivé dramatiky na úroveň tvořivosti. **Specifikace cílů:**

1. Odhalit principy, postupy a metody předškolní edukace se zaměřením na tvořivou dramatiku, které mohou mít pozitivní vliv na rozvoj tvořivosti dětí mateřských škol.
2. Analýza využívání tvořivé dramatiky ve vybraných MŠ (případové studie).

3. Zjištění úrovně tvořivosti u předškolních dětí (testování).
4. Analýza a komparace vlivu tvořivé dramatiky na úroveň tvořivosti dětí prostřednictvím případových studií ve vybraných mateřských školách.

Metodologie výzkumu:

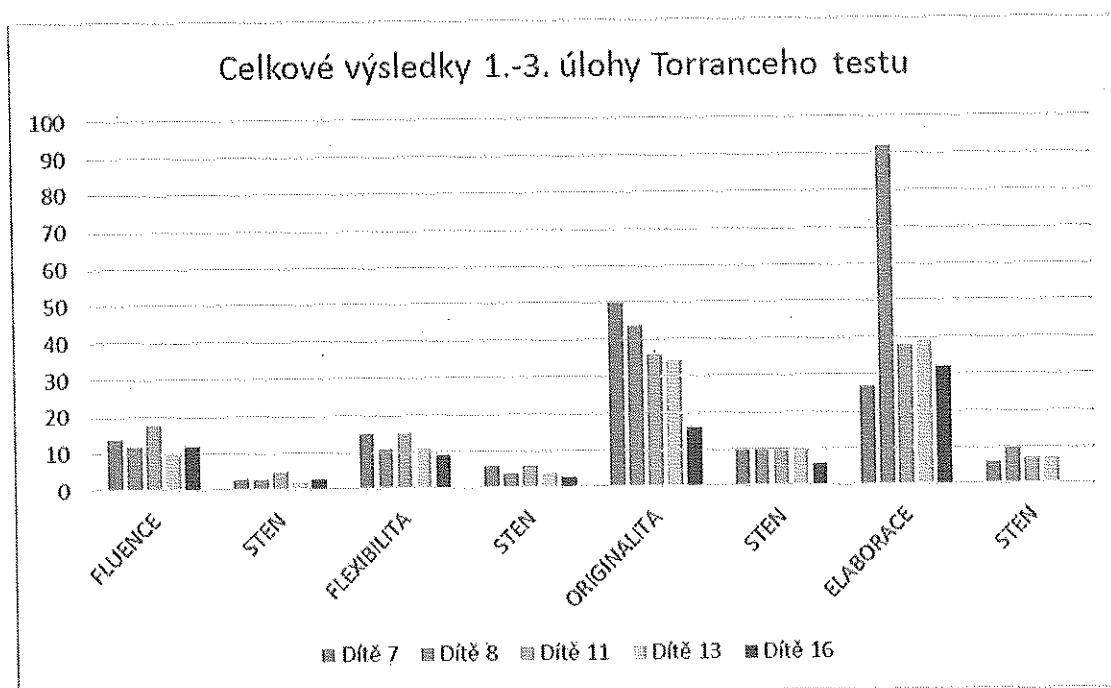
Výzkumný soubor:

Výzkumný soubor tvořily děti mateřských škol, kde se intenzivně uplatňují metody a techniky tvořivé dramatiky v edukaci. Počet respondentů: 30 dětí a v pilotáži 15.

Vybrané výsledky výzkumného šetření:

Uskutečněný výzkum prezentuje prvotní výsledky z případových studií. Z faktorů tvořivosti, kterými jsou flexibilita, fluence, originalita a elaborace, mají děti výrazně vyšší výsledky v originalitě, což je vynikající zjištění. A dále se u dětí projevily vyšší výsledky v elaboraci, což je schopnost vypracovat detaily nebo přesně formulovat myšlenky. V porovnání s ostatními faktory tvořivosti je to významný výsledek. V grafu č. 1 je vidět výrazné navýšení bodového hodnocení právě v originalitě a elaboraci.

Graf 01. Výsledky faktorů tvořivosti u dětí z jedné případové studie

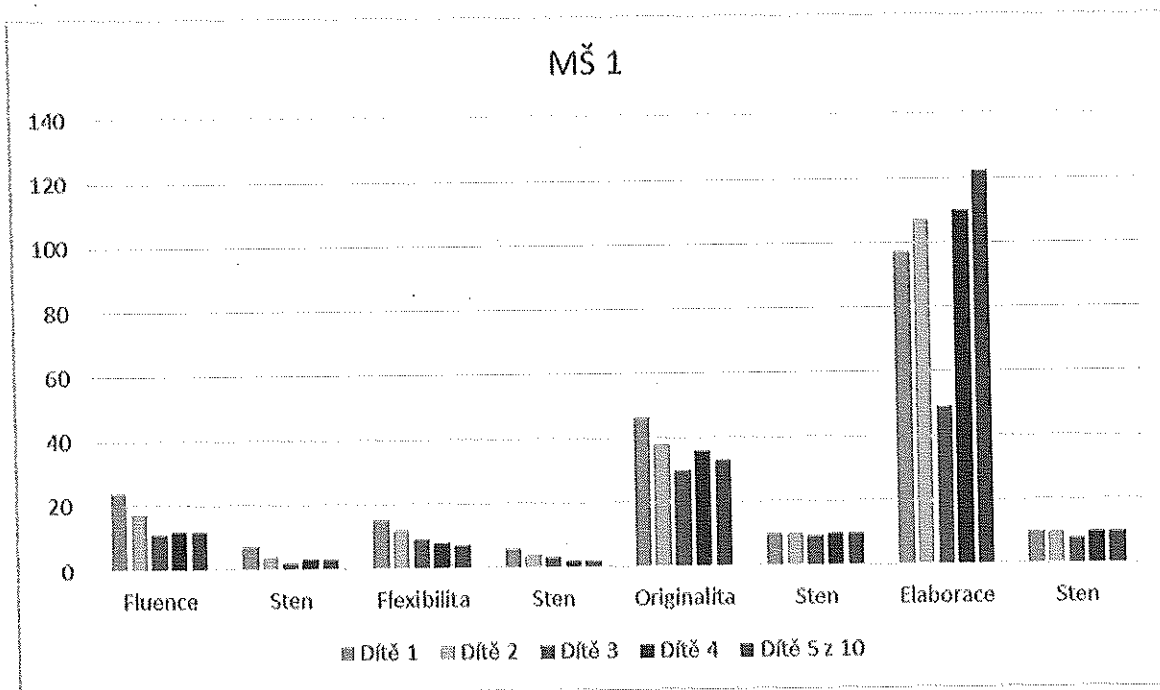

Komentář: Z grafu č. 1 vyplývá, že u dětí, s kterými se pracuje ve třídě mateřské školy pomocí tvořivé dramatiky, je výrazně rozvinutá originalita a elaborace. Uváděné zjištění je inspirativní pro další zkoumání a případné komparování výsledků ve vícero případových studiích. Graf ukazuje zároveň výsledky fluence a flexibility a výsledné součty (stény) jednotlivých faktorů.

Porovnání výsledků z testů tvořivosti ve třech případových studiích:

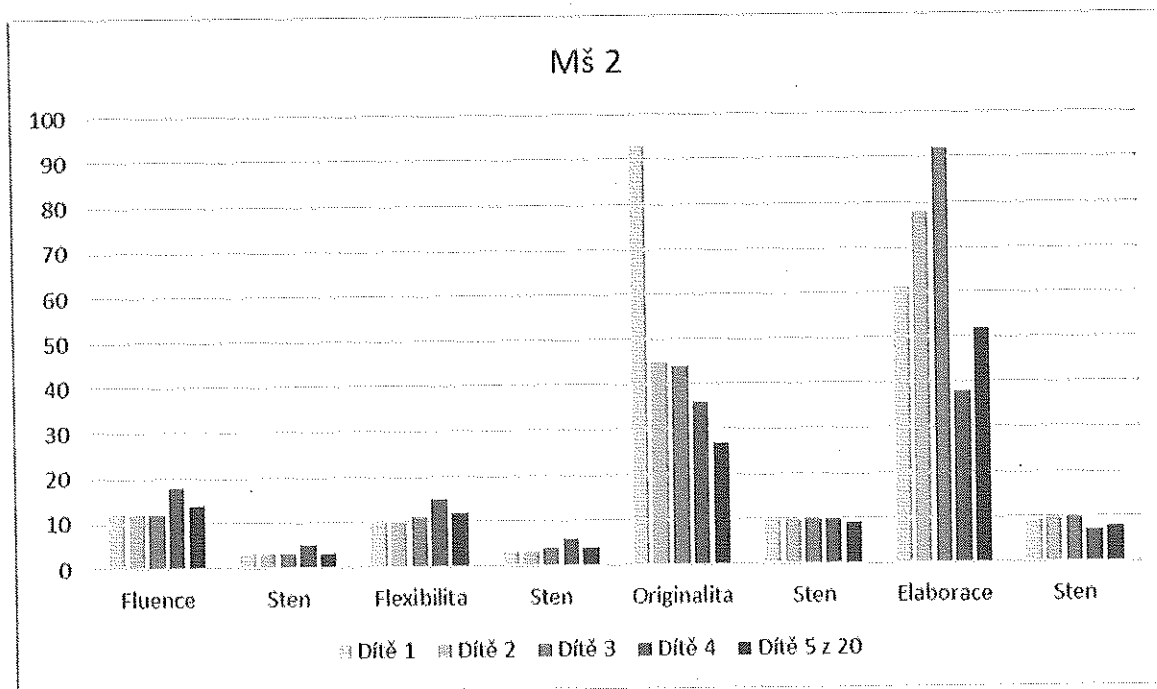
Výzkum prostřednictvím případových studií prezentuje výsledky z Torranceho testu tvořivosti konkrétně z faktorů tvořivosti, kterými jsou flexibilita, fluence, originalita a elaborace a níže uvedená komparace dokladuje rozdíly výrazně vyšší v originalitě, v elaboraci. V grafech č. 02,03,04 jsou vidět rozdíly mezi případovými studiemi.

Graf 02. Výsledky faktorů tvořivosti u dětí z případové studie 1 - mateřské školy 1

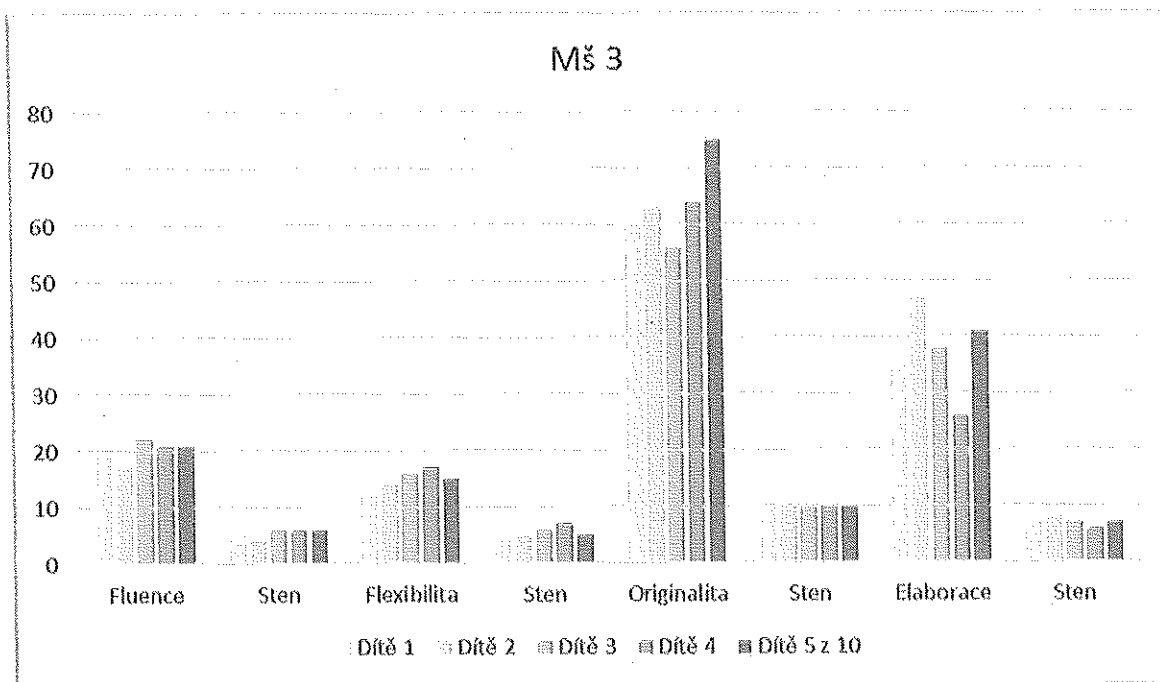
Komentář: V grafu č. 02 jsou zobrazené výsledky u mateřské školy 1 – případové studie a můžeme vidět znatelné navýšení originality a elaborace oproti fluenci a flexibilitě.

Graf 03. Výsledky faktorů tvořivosti u dětí z případové studie 2 – mateřské školy 2

Komentář: V grafu č. 03 u mateřské školy 2 – případové studie můžeme vidět již navýšení fluence, flexibility, vysokou originalitu a značně vysokou elaboraci. Můžeme vidět, že i jedno dítě vyniklo v ještě více v originalitě.

Graf 04. Výsledky faktorů tvořivosti u dětí z případové studie 3 – mateřské školy 3

Komentář: V grafu č. 04 u mateřské školy 3 – případové studie můžeme vidět znatelné navýšení fluence, flexibility, vysokou originalitu a vyšší elaboraci. V porovnání mezi třemi MŠ vyniká tato v originalitě.

Další výzkumnou metodou v případové studii byl rozhovor s učitelkou, která využívá ve třídě mateřské školy prvky, metody a techniky tvořivé dramatiky. V tabulce č. 1 dokladujeme detailní zkoumání v ukázce metody rozhovoru.

Tabulka 01 - Rozhovor

Otázka	Odpověď učitelky
<i>Kde a kdy nejvíce využíváte tvořivou dramatikou?</i>	<i>Nejvíce při řízené činnosti. Tam jdu konkrétně po technikách a metodách, ale mám pocit, že prvky tvořivé dramatiky by měly prostupovat celým dnem v MŠ. Děti se tím lépe namotivují, lépe se sžijí s tématem, lépe se jim učí nové téma a jsou celkově více nadšené. Přinesou třeba knížky z domova, protože tím tématem žijí. Když nás provází prvky tvořivé dramatiky celý den, tak je to efektivnější. A děti vstupují do rolí právě v okamžiku ohraničené činnosti. A to v činnosti řízené neboli v hlavní činnosti. To mi přijde dobré proto, aby se cítily bezpečně. A když jsou děti maličké, tak potřebují mít tuto činnost ohraničenou. Příběhem žijeme celý týden, ale do rolí vstupujeme pouze v tuto řízenou chvíli. Máme jistotu bezpečí, protože začátek a konec je vždycky stejný.</i>
<i>Jaké metody a techniky nejvíce využíváte a dětem jdou?</i>	<i>Děti v mé třídě mají nejvíce rády právě vstupování do rolí a improvizaci. V improvizaci se nejvíce zasmějí. Při zátěžových situacích určitě využíváme brainstorming.</i>
<i>Jak často jako učitelka vstupujete do jiné role?</i>	<i>Já bych řekla, že při každé činnosti. Stále se vracím k tomu ohraničení a bezpečí. Děti mně samotné vnímají, kdy jsem za paní učitelku a kdy za jinou postavu. Jako třeba za indiánskou babičku nebo afrického šamana. Doopravdy se vši vážností vstupujeme do rolí při řízené činnosti. Dospěli jsme k tomu praxí a zkušenostmi, že doopravdy některé děti jsou citlivější a bály se, kdy to ještě je a není doopravdy. Proto to striktně oddělujeme. Při vstupu do rolí využívám</i>

	<i>kostým, aby děti věděly, kdy jsem a kdy nejsem paní učitelka. Samotné mně to pomáhá ten den mít pěkně strukturovaný.</i>
Využíváte rekvizitu? Pokud ano, tak nejvíce jakou?	<i>Ano, využíváme. Jak jsem hovořila o řízené činnosti, tak hlavně při této chvíli. I já sama jako učitelka mám na sobě kostým nebo nějaký předmět vedle sebe. Mám pocit, že využívám jak látky, tak celkově co mi přijde pod ruku. Jako rekvizita se dá využít cokoliv. Takže přírodniny, hračky, obrázek, zmačkaný papír a další věci. Já osobně tématem, co chystám pro děti, žiju dopředu. Samotnou mně předměty ťuknou, že ho vezmu a využiji ho při tvořivé dramatičce v MŠ. Někdy si je záměrně i nezáměrně vyberu.</i>
Zapojujete na konci činnosti děti do reflexe?	<i>Ano, určitě. Na konci činnosti dáváme reflexi. Reflexe by měla probíhat po každé metodě tvořivé dramatičky, ale dle časového shonu dne bych nebyla schopna to stihnout. Moje děti jsou zvyklé hodně diskutovat, a právě k tomu potřebuji ten čas. Proto na konci všech činností děláme reflexi, buď to se každý vyjádří nebo formou "teploměru". Také při vycházce si děláme reflexi celého dne. Dávám určité otázky, co se líbilo, nelíbilo, zda činnost byla příjemná či nepříjemná i formou hlasování.</i>

Komentář: Z rozhovoru s paní učitelkou lze snadno rozpoznat, že tvořivou dramatičkou dokáže plně a hodnotně aplikovat v praxi. Popisuje, že ji nejvíce využívá v řízených činnostech s dětmi a zároveň sama vstupuje do rolí a využívá jakékoliv rekvizity. Zmínila metody, které s dětmi nejvíce uplatňuje a tím je hra v roli a improvizace. Obě tyto metody podporují děti v rozvoji tvořivosti. Paní učitelka si uvědomuje, že při dramatických činnostech je nejdůležitější pro děti ohraničení vstupu do rolí a pocit bezpečí. Při zakončení činnosti využívá reflexi, která by neměla nikdy chybět. Na základě odpovědí je vidět, že paní učitelka tvořivou dramatičkou žije a dokáže dávat dětem do života tímto způsobem nevšední zážitky a impulzy k rozvoji kreativity.

Pedagog, který aplikuje vybrané metody a techniky tvořivé dramatičky v předškolní edukaci, může uplatnit kritéria pro reflexi nebo sebereflexi své práce na základě pozorování. V tabulce č. 2 je zobrazené kritériální vyhodnocování úrovně uplatňování metod a technik tvořivé dramatičky. Tato reflektivní činnost pomáhá pedagogovi uvědomit si jejich význam a smysluplnost v edukaci. Zároveň vede k dalšímu promýšlení realizace metod a technik, které se zatím s dětmi nerealizovaly.

Tabulka 02 - Kritéria pro reflexi metod a technik tvořivé dramatičky

Děti provádějí metody a techniky	výborná úroveň (4)	dobrá úroveň (3)	dostatečná úroveň (2)	nedostatečná úroveň (1)
Hra v roli Děti umí vstupovat do rolí a hrát v rolích	ano Varvara a její máma			
Improvizace Děti umí improvizovat a improvizují	ano Co děti vidí v oceánu?			

Interpretace Děti umí interpretovat text podle předlohy		ano Bylo to o fous		
Pantomíma Děti umí pantomimicky znázorňovat a provádějí ji sami		ano Co děti vidí v oceánu?		
Narativní pantomíma Děti pohybem předvádí, znázorňují, co učitelka vypráví	ano Útok kosatek			
Živé obrazy Děti umí vytvořit živý obraz/živé obrazy jako část z děje, ze situace	x	x	x	x
Ulička – Alej Děti umí vytvořit uličku pod vedením učitelky	x	x	x	x
Škála názorů/ Teploměr Děti umí reflektovat svou činnost, situaci, hru v roli	ano Kdo se bál?			

Komentář: Tabulka č. 2 ukazuje, že paní učitelka využívá metody a techniky tvořivé dramatiky na výborné a dobré úrovni. Hlavně realizuje s dětmi metodu hru v roli, improvizaci a interpretaci. Dále výrazně využívá z technik pantomímu, narativní pantomímu a škálu názorů. Tabulka poukazuje na výborný výsledek a je inspirativní pro zkoumání v dalších případových studiích.

Specifický výzkum prokazuje rozdíly u případových studií hlavně v úrovni rozvoje tvořivosti u předškolních dětí. Zjišťuje, že úroveň tvořivého myšlení je větší u dětí v mateřských školách, kde se intenzivně uplatňují metody tvořivé dramatiky v edukaci.

Zapojení studentů:

Studentky se podílely na studiu odborné literatury k problematice tvořivosti a měření tvořivosti, rozvoje tvořivosti a testování tvořivého myšlení, na distribuci a zadávání testů tvořivého myšlení a jeho náročném vyhodnocování. Na základě pozorování prováděly záznamy o využívání metod tvořivé dramatiky u případových studií a vedly rozhovory s učitelkami uváděných mateřských škol. Jsou spoluautorkami výsledného odborného textu, jehož výsledky byly prezentovány v odborném periodiku s vazbou na RIV.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

Prezentace výsledků výzkumu byla na 9th ICEEPSY The International Conference on Education and Educational Psychology ve Španělsku v Barceloně. Konference má zajištěné zařazení příspěvků do RIV a indexovány budou ve Web of Science.

Příspěvek má název:

The impact of Creative Dramatics on Children Creativity Development in Nursery Schools (autorky: Vladimíra Hornáčková, Lucie Fronková, Eliška Kelblová, Zuzana Nozarová, Nela Bílková (viz příloha A – zatím nebyl publikován ani zařazen do OBD).

Přehled realizovaných výdajů:

- a) **Osobní náklady = 3000,- Kč** (osobní náklady 4033,-).
- b) **Stipendia = 25 000,- Kč**
  - Lucie Fronková, ID: P18P0802 (stipendium 3 000,- Kč + 5 000,- Kč)
  - Eliška Kelblová, ID: P18P0896 (stipendium 3 000,- Kč + 5 000,- Kč)
  - Zuzana Nozarová, ID: P18K0400 (stipendium 3 000,- Kč + 5 000,- Kč)
  - Nela Bílková, ID: P18P0792 (stipendium 1 000,- Kč)

Stipendium pro tři studentky bylo uděleno za vykonanou práci v rámci projektu – podílely se na přípravě výzkumného nástroje, sběru dat a testování dětí (zadávání testů - Torranceho testy kreativity) a vyhodnocování výsledků. Tři studentky s velkým zájmem řešily problematiku případových studií, s určenými metodami a testovaly větší počet dětí. Zároveň se podílely na závěrečném vyhodnocení SV, proto jim byl udělen návrh na zvýšení stipendia – viz. příloha C - žádost o změnu čerpání finančních prostředků.

- c) **Elektronické pomůcky – ICT = 3 000,- Kč.**
USB - 5 ks byl potřebný k uchování dat výsledků výzkumného šetření z případových studií (fotodokumentace, shromažďování údajů a uchování výsledků v databázích získaných z MŠ).
- d) **Další provozní náklady = 0,- Kč**
- e) **Náklady nebo výdaje na služby: 36 800,- Kč**
Platba konferenčního poplatku: 599 EUR na konferenci: ICEEPSY 2019: 10th International Conference on Education & Educational Psychology.
Překlad a jazyková korektura jednoho (dvou) odborného článku do anglického jazyka v rozsahu celkem cca 26 stran (420,- Kč/normostrana): 6 000,- Kč

Odborná činnost: Tvorba vyhodnocovacího systému kódování, tvorba databáze pro digitalizovaný přepis a kódování dat, kontrola a čištění dat, deskriptivní statistické údaje, návrh statistických výpočtů pro ověření sledovaných vztahů, vlastní statistické zpracování dat - celkem bylo fakturováno 2.800,- Kč.

e) Doplnkové (režijní) náklady nebo výdaje v souladu s přísl. řídícím aktem UHK:

Bankovní poplatky, kurzovné ztráty a zisky.

g) Cestovné a jeho stručné zdůvodnění (stravné, ubytování, jízdné, cest. pojištění):

38 000,- Kč

Letenka plus místní doprava: 9 000,- Kč

Cestovní pojištění: 400,- Kč. Bude doúčtováno do 13. 1. 2020.

Ubytování: 200 EUR/noc

Stravné: 35 EUR/den

f) Materiálové náklady a literatura = 14 000,- Kč

Nákup kancelářských potřeb byl použitý pro přípravu výzkumných nástrojů (kopírování dotazníků, tisk testů tvořivosti, záznamových archů na pozorování) a vyhodnocení průběžných a závěrečných výsledků výzkumu (desky a šanony na ukládání materiálů, psací potřeby), nákup odborné literatury zaměřené na problematiku výzkumných metod – případová studie, na tvořivou dramaturgii a tvořivost. Budou doúčtovány do 13. 1. 2020.

Celkem ----- 94 177, 47 Kč

Materiálové náklady budou doúčtovány do 13.1.

Povinné přílohy:

a) Příloha A - kopie publikačního výstupu

b) Příloha B - akceptace příspěvku na konferenci v Barceloně

c) Příloha C - žádost o změnu čerpání rozpočtu projektu

d) Příloha E - vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion

Datum: 18. 12. 2019

Podpis odpovědného řešitele Vladimíra Hornáčkova